

ОД НЕГОВАНА ПРОЗА

Пише:
Миломир
Никетић

Ошава, фебруара 2007.

Ако икада буду написани енциклопедија или лексикон српских писаца у емиграцији истакнута одредница засигурно ће припасти канадском-квебекском аутору-ветерану Неговану Рајићу (83). У библиографији "Српска књижевност у емиграцији 1941-1991" коју је приредила Српска академија наука и уметности, а који обухвата наведени педесетогодишњи период, Негован Рајић заступљен је награђеним романом-првенцем "Људи-кртице" који је на француском објављен 1978. године. Прво издање на српском објавила је Српска национална академија у Торонту 1989.

Током три деценије књижевног рада писао је и објављивао романе и новеле, збирно обухваћене "дуалним" насловом овог текста: први пут читај(те) како је написано, а затим раздвојено, уз кратку паузу после првог слога (прва два слова) у првој речи.

Ових дана у Торонту издвачка кућа Cormorant Books објавила је на енглеском, под насловом *To the Far Shore*, Рајићев роман "Ка другој обали. Збогом Београде".

Тим поводом писац, вишегодишњи стални претплатаник и приљезни читалац "Кипобрана", дао је за наш лист ексклузиван интервју.

За додатну "ексклузивност" форме (интервјуа), побринуо се, цитатима из те обимне и одличне аутобиографске књиге који су "провоцирали" питања, саговорник-дописник.

Негован Рајић рођен је 1923. у Београду где је завршио основну школу и гимназију. Од октобра 1944. до демобилисања 1945. учествовао у покрету отпора. Родни град напустио на Видовдан 1946.

Избегавши земљу у Аустрију 8. јула исте године препливавши реку Муру у Словенији. До октобра 1947. лутао Европом прешавши пет граница без пасоша и новца, преживљавајући у затворима и избегличким логорима. До 1969. живео у Француској. Радио разне физичке послове пре него што је стекао диплому електроинжењера. Те године досељава се у Канаду. Од тада до данас живи у граду Троа-Ривијерс, на средокраћу између највећег и главног квебекског града – Монреаља и Квебека. Предавао математику на колеџу 17 година. Од 1986. искључиво се посветио писању. Награђиван канадским, српским и другим наградама међу којима и наградом "Франц Кафка" истоименог Европског друштва у Прагу, као и Наградом за животно дело Удружења књижевника Србије.

"Чудан народ су ти Срби ... током пет стотина година након (косовског) пораз, душа овог народа слабино је светлела у неколико забитих манастира у планинама, баш као жиљак канадила пред ликом Христа Пантократора".

Да ли је у Срба дан-данас остало оно мало душе?

"Ако под душом подразумевате неко духовно јединство независно од припадности (политичким) партијама, мој одговор би био негативан. Оно је можда постојало пре Балканских ратова. Свест српског народа данас карактерише сазнање да он више нема савезника у (Западној) Европи. Али ако душа једног народа постоји, њу треба више тра-

Неђован Рајић - српски мајстор канадске литературе

жити у уметничком и културном стваралаштву него ли у политичким концепцијама". "Мали народи, којима увек недостијаје какав велики брат или мајка заштитница, никада се неће ослободити извесне лаковерности". Србија данас нема ни Великог брата, ни брижне мајке. Да ли смо још увек (тврдокорно) лаковерни или (историјом) поучени?

"Мислим да су Срби данас свесни да трајна савезништва између држава не постоје".

"Сиротиња Србија ... није прецијала да сања како је део Европе!".

"Још увек сањам". Докле тај вечни српски сан о Европи?

"Пре више од сто година мој отац писао је из Русије својим родитељима у Србији: само да што пре уђемо у Европу. Тако је и данас.

"Никада ми историја није толико изгледала као пољубни след љодрешака у дељењу карата".

Мисао се односи на Други светски рат и режим у отаџбини по његовом завршетку. Данас, и после глобалног "краја историје", Србима још увек није запала добитничка подела (карата). Греш ли икад онај ко (најчешће) дели или само (вековима) неукни играчи?

"Од Александра Великог до Наполеона, Хитлера и Стаљина крај историје је опсесија свих империја и њихова гробница. Догод на овој планети буде људи биће и (њихове) историје".

"А ко је тај врховни господар, сине? - Признајем да не знам тачно. Понекад помисаљам на Слободу ... понекад, истина иако, на Истину, или на Дух, али ради се, можда, о три вида једне исте ствари...".

Ваш отац био је владика у Призрену. Да ли би ово "свето тројство" и данас било одговор на његово питање?

"Идеју о тројединству Слободе, Истине и Духа нашао сам код

немачког писца Ернста Јунгера. И данас верујем: нема Истине без Слободе Духа".

"Сине ... помисаљам се немаш ли ти то дага да постане адвокат или философ или, ко зна, писац!".

Очева слутња се обистинила: писац! Од када, с каквим мотивима и побудама пишете и зашто увек на француском језику?

"У извесном смислу, случајно сам постао писац. Сањао сам да будем инжењер, замишљао живот далеко од борбе за власт и од кретања историје, али тако није "мислила" историја. Дуго сам очекивао да ће се наћи неки Србин у иностранству који ће јавно открити и другу страну медаље јер је пропагандна машинерија (комунистичке) Југославије ширила једнострану слику.

Једног дана почео сам да бележим све што ми је пролазило кроз главу. Била је то дуга и мучна школа. Тек у Канади 1977. публиковао сам први текст на француском, а 1978. и прву књигу на том језику који ме фасцинирао својом прецизношћу и поетичношћу. Пишем на француском и зато што тиме имам веће шансе да ме разуме шири круг читалаца".

"Распразан између светиња тајни и стварног светиња нигде нисам имао своје место".

Чини се да је таква и Ваша књижевност - од фантазмагоричног, кратког романа "Људи-кртице" до опсежног, аутобиографског "Ка другој обали"?

(У тексту-есеју "Фантазмагорични свет Негована Рајића" професорка и шеф Катедре за романистику на Филолошком факултету у Београду Јелена Новаковић написала је: "Између стварног и имагинарног успоставља се непрекидна размена захваљујући којој се књижевност везује за сам живот и добија морално значење: дело ("Ка другој обали") и овог пута разобличава репресивно друштво које гњечи појединца".

"Оно што мислим о себи наћи ћете у свим мојим књигама. Увек сам се трудио да гледам истини у очи. Причом "Човек из ничије земље", инспирисаном посетом Вердену, бојишту на коме је погинуло готово милион људи, покушао сам да изразим мисао-наду да ће сви људски сукоби једног дана бити превазиђени".

"Не напуштају своју земљу

да би је изгубио, већ да би јој остао веран". Генерацијама махом младих исељеника из деведесетих година у завичају је дуго лепљена етикета "издајства". А овде - нису ли стари и нови имигранти (и) у Канади ипак само "паралелни светови"?

"Док политичка емиграција првог таласа полако (из)умире, економска и ратна се мешају да би створиле српску дијаспору чија је судбина неизвесна. Да ли ће она играти извесну улогу у односу на Србију данас или ће се претопити у локалне националности зависне од њеног културног нивоа. Ту се, наравно, поставља проблем идентитета и културе. Могуће је располагати са две културе, то јест бити мост између култура".

"Дешава нам се понекад у животној да не препознамо знакове које нам ујорно упућује судбина". Да ли је Вама дугогодишње (животно) искуство омогућило то (судбинско) препознавање и шта бисте саветовали поволноспелим имигрантима: како да избегну замке изгнанства?

"Ти знакови су мистерија својствена сваком човеку. Ми не знамо тачно ни шта је судбина, а још мање шта су њени знакови, али о њима говоримо као да постоје. Таква је људска природа. Не бих могао да дам савете јер их и ја тражим целог живота. Рекао бих само, а то важи за све људе, не само за оне који живе у земљама у којима нису рођени: будите оно што сте. Другим речима: не варајте сами себе".

"Мој ће се животић неиреситано крећати између сумрака и њених знакова зоре, када сам имао утисак да се њеново рађам".

Шта данашњи имигранти да чине не би ли избегли или бар лакше поднели "поделу" свог срца на две половине и сопственог бића - у две домовине? "Изречена мисао односи се, пре свега, на моју природу која се стално бори између оптимизма и песимизма. Та борба, без победника, можда је оно што ме подстиче да пишем".

"Нису ли слике грађих места једини животићи који се крећу на њих у изданајство?", пита се писац у роману "Ка другој обали", можда и у целом књижевном опусу. Визуелан одговор може овековечити дигитална камера, али ћете (нај)бољи наћи читањем - у Рајићевим књигама.

ALMIRA OMEROVIĆ

VIRTUAL ASSISTANT

Trebate li pomoć oko papira, kucanja na kompjuteru?
Trebate li nekoga da Vam pomogne oko računa/bančinoг izvještaja za predstojeću Income sezon?
Ako je to tačno, Ja Vam mogu pomoći oko biznisa i Privatnu potrebu.

Pozovite, pošaljite e-mail ili pokucajte na Almirina vrata
#103, 7475-138 St, Surrey, BC, V3W 0Y9
Tel: 604-572-7540, 604-505-2160, Fax: 604-572-7584
almira@pwpaperworkdone.com